

poštni urad. Od tod držé na vse strani mnoge ceste, ob katerih se nahajajo povsod lepe hiše. Da prehodiš jedno tako ulico, ne potrebuješ več nego pet minut, potem se cesta križa z drugo in v lepem četverkotniku

stojé na obeh straneh vrti, v katerih so čedne pritlične hiše, obkrožene okrog in okrog z hladnicami. Lep razgled in sladek počitek uživaš, če se na večer vsedeš v tako hladnico. — V mestu ne prebiva nihče, ondi so



Transvaal: „The banks corner“ v Pretoriji. („Bančni vogál“.)

le prodajalne; vsakdo stanuje rajši zunaj mesta. — V Pretoriji ni sicer tako živahnega prometa kakor v Johannesburgu; vsekako pa ima več živahnega obrta kakor evropska

mesta z enakim številom prebivavcev. Tudi tu se nahaja katoliška cerkev s šolo; ker je cerkev precej majhna, zato namerjajo zidati še jedno večjo.

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Maticе Slovenske“ za l. 1898.

Dr. K. Glaser: *Zgodovina slovenskega slovstva*. IV. Zvezek. Stritarjeva doba od 1870. do 1895. l. — 8°. Str. 151. — V letošnjem zvezku se nahajajo podobne vrline in slabosti kakor v prejšnjih

našega dela. Vendar moramo priznati, da je letošnji zvezek mnogo pregledneje in popolneje urejen, nego so bili prejšnji. Opazke je dodal pisatelj pod črto in ne na koncu knjige, pa tudi sicer je marsikaj izboljšal. Ni pa vsa tvarina primerno razdeljena in pisatelji se nam ne zdé vselej srečno razvrščeni. V knjigi je mnogo zanimivih, tudi dragocenih podatkov,

pa kaj, ko tako pogrešamo mislij, duha in jednotnega načrta! Zato je knjiga na mnogih mestih subparna, pomen pisateljev, razvoj in napredek slovstva premalo jasen. Pri pisatelju na mnogih mestih pogrešamo kritičnega duha; pa tudi s svojo sodbo je včasih strašno skop. To najbolj čutimo pri opisovanju novejših pisateljev, o katerih se kritika do sedaj še ni določno ali sploh nič izrekla, ali si pa ocenjevalci bolj ali manj ostro nasprotujejo. G. pisatelj včasih omenja malovažne reči, opušča pa važnejše in znamenitejše; preveč se ozira na zunanosti in podrobnosti, pripoveduje vsebino, pa premalo presoja notranjo vrednost spisov.

Razdelitev tvarine je podobna kakor v prejšnjih zvezkih. Na čelu je zgodovinski pregled. Pri prejšnjih zvezkih so kritiki po pravici grajali g. pisatelja, da dela predolge zgodovinske uvode. G. pisatelj je letos priredil zgodovinski uvod prav na kratko, kar je gotovo umestno; najbolje bi pa bilo, da bi take zgodovinske preglede opustil. Potem opisuje razvoj slovenstva po družtvih. Našteta so politična, pevska, sokolska, dijaška in gospodarska društva. Pristranskega ali pa netočnega se kaže g. pisatelj, ker ne omenja „Danice“. O teh družtvih je zapisal mnogo zgodovinskih podatkov, mnogo imen in števil; opisal je slovenska društva, premalo pa je opisal društveno življenje. Njegova glavna naloga bi bila poiskati misli in ideje, ki so se rodile v teh družtvih in prevevale slovensko društveno življenje. Opisati bi moral, kako so društva budila in pospeševala narodno samozavest, kako je slovensko društveno gibanje in življenje vplivalo tudi na slovstveno gibanje. Naposled je še nekoliko podatkov o delovanju „Družbe sv. Cirila in Metoda“ in o „Slovenski Matici“. Na str. 12. se izraža, kakor da bi mu ne ugajala ustanovitev „Leonove družbe“. Res bi bilo lepo in dobro, da bi se vsi znanstveni trudi združevali v „Slov. Matici“. Da je pa to le deloma mogoče in da je „Leonova družba“ potrebna, to je jasno vsakemu zvedencu.

V slovstvenem pregledu izpočetka kratko in lepo opisuje razvoj našega slovstva in vpliv Stritarjev in njegovega „Zvona“, premalo pa je opisan preobrat v duševnem in slovstvenem življenju, ki se je vršil v desetletju po odstopu Stritarjevem in dozorel v zadnjih letih. Jako neprimeren je stavek na str. 14, v katerem pravi, da se je Aškerc zagledal v tiste bajne kraje, odkoder prihaja „ex oriente lux“; sploh, „ex oriente lux“ gotovo ne velja o Arabcih in Perzi in o Turkih menda tudi ne. — Vrsto pesnikov in pripovednikov pričinja s Stritarjem. Najbolje ocenja Stritarja pesnika, samo da bi moral tu omeniti nekoliko stvari, ki se nahajajo v odstavku „Stritar kot estetik“. Stritarja kot pripovednika in dramatika je označil bolj medlo; preveč pripoveduje vsebine in premalo ocenja. Opomba, da bi v „Gospodu Mirodolskem“ ženin ne smel biti profesor, ker je preveč profesorstva skupaj (str. 24.),

se mi ne zdi posebno duhovita. Sicer gosp. pisatelj svoje sodbe o Stritarju ne izraža krepko in samostojno, pa se tudi v tem ne moremo strinjati z njim. Jako toplo in navdušeno je pisan odstavek o Gregorčiču. Med nabožnimi pesniki omenja med drugimi I. Vesela, dr. I. Kreka (pravzaprav Fr. Kreka) in M. Opeko, ki bi jih pa smel morebiti še z večjo pravico navesti med posvetnimi liriki. Znamenitega lirika A. Medveda omenja samo med dramatikami. Pri Fr. Gestrinu omenja na str. 49. povest, ki jo je namerjal spisati, ne omenja pa novele „Iz arhiva“ (Zvon 1890.) Da bi bil Carmen psevdonim za Meška, ni verjetno. (Str. 52.) Na str. 59. se malo ponorčuje iz A. K. Gorjančeva, ker je M. Opeka raztrgal na štiri kose. Nekaj podobnega se je pa pripetilo Glaserju na str. 57., samo da ni raztrgal nobenega pesnika, pač pa dva zvaril v jednega. Med nabožnimi pesniki omenja dr. Ivana Kreka in mu poleg povesti „Iz nove dobe“ pripisuje še rojstveno leto, rojstveni kraj in pesmi Franceta Kreka. Glaser, ki je sicer dosti dobro poučen o psevdonimih, menda ni vedel, da je ta Gorjančev identičen z Pečanovom v gimnazijskem listu „Novi Nadi“, ki ga omenja na str. 137. pod črto, ker sicer bi bil ono opombo gotovo izpustil. V znanstveno knjigo take opombe gotovo ne spadajo, posebno če so naperjene proti mlademu pisatelju — gimnazistu. — Med epskimi pesniki zavzema prvo mesto A. Aškerc. Pri njem se ravna (večinoma) po ocenah priobčenih v „Ljubljanskem Zvonu“. Včasih tudi malo zamahne proti „Rimskemu Katoliku“; s svojimi nazori in s svojo sodbo pa ne sili na dan in rajši pripoveduje vsebino. Naposled še pove, da se sklada s Cankarjevo oceno Aškrčevih poezij („Ljubljanski Zvon“ 1896) ter obširno navaja njen konec.

Obširno se peča z našimi pripovedniki. V tem delu knjige preveč opisuje posameznosti; večinoma pripoveduje vsebino raznih pripovednih spisov (včasih tudi malovažnih). Ob tem pa navadno trpi celotna slika dotičnega pisatelja, ki je večkrat načrtana z medlimi in zmedenimi potezami. Najbolje je označil književno delovanje I. Kersnika in Pavline Pajkove. Jurčiča g. pisatelj ni označil dovolj; njegov pomen za slovensko slovstvo je težko razbrati iz Glaserjevega opisa. Pri mnogih povestih je povedal samo vsebino, ocenil jih pa ni nič. „Sosedov sin“ je pač vreden male ocene, g. Glaser pa še njegove vsebine ne pove. Mesto ocene pri nekaterih povestih navaja rajši razne zgodovinske podatke, ki ne spadajo v slovstveno zgodovino. Isto smo opazili tudi na drugih mestih te knjige. Dobro brani Jurčiča proti oboževalcem Kersnikovim in s tem nekoliko označuje splošni značaj Jurčičevih spisov in njegov pomen za slovensko slovstvo. Tu bi bil lahko še natančneje pokazal, v čem se kaže Jurčičeva krepka individualnost in koliko je nanj vplival W. Scott. Veliko bolje je opisal književno delovanje Kersnikovo. Značaj in umetniško vrednost njegovih spisov

in njegov pomen za naše slovstvo je označil primerno jako dobro. „Kolesarjeva snubitev“ ni tako važna, da bi bilo treba pripovedovati njeno vsebino. O mnogih najnovejših pisateljih ne pove nikake sodbe ni lastne ni tuje. Vedno rajši omenja „Zvonove“ sotrudnike nego „Dom in svet-ove“. Omeniti bi moral vsaj Iv. Štruklja in Iv. Barle-ta.)¹⁾ Mož, ki bi s svojo sodbo moral biti odločen in vzvišen nad vse strankarstvo, svojo sodbo ali zamolči ali pa suženjsko posname po viru, ki ni vedno najčistejši. Strankarstvu se kljubu previdnosti ni mogel izogniti. Čudno se véde, ko ocenja (pa kako!) Fr. Govekarja. Kako pazi, da ne bi izrekel kake neugodne misli! Govori o realizmu, naturalizmu in o „novi struji“, pa ne pové, kaj označuje s temi imeni, in skrbno skriva svoje stališče.

Nekoliko tiskovnih pogreškov je še ostalo v knjigi, ki pa ne bodo motili izobraženega čitatelja. Na str. 1. je izpuščena letnica (1877.) za začetek rusko-turške vojske (dan in mesec je povedan). Na str. 17. čitaj l. 1857. namesto 1757. Na str. 25. mora stati „Slovanu“ 1887. namesto 1877. Na str. 99. čitaj 1855. mesto 1885.

Iz letošnjega zvezka je razvideti, da bo Glaserjevo delo dokončano šele prihodnje leto; delo je res jako obširno za tako slovstvo, kakor je naše. Naša končna sodba o Glaserjevi slovstveni zgodovini je taka-le: Kakor smo že omenili, priznavamo g. Glaserju, da se je mnogo trudil, in smo mu tudi hvaležni za njegov trud. Pa če hočemo biti odkritosrčni, moramo ob jednem priznati, da umevamo pragmatično slovstveno zgodovino vse drugače kakor g. Glaser. Glaserjevo delo v celoti bi se moglo imenovati, če izvzamemo nekoliko strani, z veliko večjo pravico bibliografija nego slovstvena zgodovina. G. pisatelj bi bil moral svoje delo še temeljito predelati in je šele potem pod takim naslovom poslati v tiskarno.

G.

Knesova knjižnica. Zbirka zabavnih in poučnih spisov. V. zv. Tisk Nar. tiskarne. 8° Str. 209. Vsebinska knjige je raznovrstna. Fr. Ks. Meško: Slike in p o v e s t i. Mlad pisatelj na slovstvenem polju sloven-

¹⁾ Sicer pa počakajmo, morda ju še bo.

Uredn.

skem! In njegovi spisi so slike, — žive slike — povzete iz naroda. Drama v vasi. Janez, bogat kmetiški sin, ne sluša očeta na smrtni postelji in se oženi z Alenčico. Iz početka se je vselila vidna sreča v hišo, a polagoma je izginil ves blagoslov. Janez je začel pijančevati in je pahnil v nesrečo vso rodbino in sam umrl žalostne smrti. Nesrečna smrt matere in usoda uboge žene, ki nista ničesar zakrivali, je nekoliko neopravičena. — Bolnik. Študija. Res krasen obrazec! Le škoda, da ni gospod pisatelj končal bolj jasno gledé na mladega bolnika, kateri visi med življenjem in smrtjo. — Se-sta n e k. Črtica. Mirko, pravnik, se zaljubi v grajsko gospodično Livijo, a skoro brezsrčno pahne od sebe Danico, hčerko domačega učitelja! — Berač. Slika. Ta spisek je pač zaslužil ime, katero ima! — Zaradi mačke in Srakoperjeva hruška sta originalna posnetka iz življenja našega naroda, Bajka o kreposti in V salonu gospe Sokolove pa sliki iz mestnega življenja. —

Jezik je v teh proizvodih povsem lep, pripovedanje lahkotno in neprisiljeno. Lahko bereš knjigo, ne spotakneš se ob njej: in vendar se naposled utrujiš! In zakaj? Gospod pisatelj je vлил v te spise mnogo življenja, a tudi mnogo, da, skoro preveč poezije. Vzemimo jeden vzgled, n. pr.: „Polagoma se je soba polnila s tmino. Bolj in bolj se je gostil vzduh, kakor bi lezli iz nemih sten nočni duhovi ter se spajali v ozki sobici v tesnem objemu, ali kakor bi se zidovi sami zgrinjali nad bolnikom“ itd. Takih in enakih primer je v knjigi kar polno! — Res, da so to živi okraski v pripovedovanju: a če jih je le preveč, so neprebavni. Neljuba je ponavljatev nekaterih atributov: „porcijonalni, moškolepi obraz, velik sod mehkega gosjega perja“ (!) i. dr. Vse hvale vredno pa je, da rabi gospod pisatelj žive narodne izraze in besede, n. pr. slamnjača, t. j. košarica, spletena iz slame itd. — Vrlo zanimiva je knjižno-zgodovinska črtica o „Strelovem Popotniku“ gosp. prof. Levca. Pesmi znanega pesnika gosp. Ant. Medveda so prav primerne lepi knjigi. Tudi ga. Levca črtica „Ob stoletnici Janeza Vesela Koseskega“ nam podaja kakor dobro premišljene, tako tudi mične stvari o znanem pesniku.

P.

